

Žarko Dešković, čiji je otac dr. Petar Dešković još u prošlom stoljeću gajio taj lijepi sport s jedrilicom *Peru*.

U razdoblju od početka suvremenoga športa do Prvoga svjetskog rata (1894. – 1918.) na Braču se osnivaju brojna športska društva, posebno Hrvatski sokol i Hrvatsko katoličko društvo *Orao*. Tu su opisi nastupa ovih društava te njihov utjecaj na održanju narodne svijesti i samobitnosti.

Posebni dio Marović posvećuje opisu razvoja najpopularnijega športa, nogometa, na otoku Braču. Tako je Brač dao čitavu plejadu igrača Hrvatskog nogometnog kluba *Hajduk*: braću Mirka i Tonča Bonačića, braću Šimu i Veljka Poduje, Otmara i Renza Gazzarija, Lea Lemešića, Ljubu Benčića, Mira Deškovića i mnoge druge. Prva nogometna lopta donesena je u Supetar 1918. godine kada ju je u Supetar, rodno mjesto svojih roditelja, donio Josip Vušković, sin pomorskog kapetana Ivana Vuškovića i igrača NK *Viktorija* iz Sušaka.

Prvu nogometnu loptu u drevni Škrip donio je 1925. godine poznati znanstvenik i čakavski pjesnik dr. Stjepan Pulišelić, a tu je osnovan i klub *Sutvid*.

O počecima teniskog športa na Braču autor iznosi zanimljiv podatak da je razvoj ovoga športa usko vezan za razvoj našega turizma. Tako je agilni Supetranin Veljko Čulić podigao nadomak uvale *Vlačica* u Supetru tenisko igralište na Braču pa nije bez razloga Brač danas središte

teniskoga športa s poznatim turnirama na Bolu i u Supetru.

Autor knjige *Povijest športa na otoku Braču*, Duško Marović, donosi zanimljive podatke i o razvoju biciklizma i automobilizma na Braču. Tako je prvi osobni automobil na Brač stigao 1929. godine, a nabavio ga je Jerko Dubravčić iz Nerežišća.

Budući da je najviša točka otoka Brača, vidikovac na Vidovoj Gori, 778 m nad morem, tamo je još daleke 1936. izgrađeno Planinarsko sklonište, a danas je na tom mjestu planinarski dom "Vladimir Nazor".

Na kraju ove doista vrijedne knjige koja predstavlja značajan prinos cjelokupnoj povijesti hrvatskoga športa, autor donosi i zanimljivo poglavlje: športska djelatnost iseljenika otoka Brača. Svoju knjigu autor je upotpunio popisom bogate literature o povijesti športa na Braču, a 54 crno-bijele fotografije vjerno odražavaju vrijeme i športase otoka Brača.

Ovo djelo iskrenoga ljubitelja i proučavatelja povijesti hrvatskoga športa, Duška Marovića značajan je prinos našoj bogatoj športskoj literaturi i trajan spomenik bračkom športu. Za to će mu biti posebno zahvalni svi Bračani, a osobito tisuće znanih i nezvanih športskih djelatnika koju su pronijeli svijetom slavu toga našeg dičnog otoka – poznatog jadranskog bisera, Brača, otoka sunca, kamena, mora i športa.

A Monument to Sports of Brač

In 1999 a book called *Povijest Športa na otoku Braču* (The History of Sports on the Island of Brač) was published. Its author Duško Marović, a well-known sports historian in Dalmatia region, was collecting historical material for this book for thirty years to describe the sports and games on Brač from the Roman times to the beginning of WW II (1941). The modern sports came to Brač with Croatian Sokol Association at the end of the 19th century. The most popular game on Brač was, of course, soccer. The first soccer ball was brought to Brač in 1918. Lawn tennis was also one of the popular games on the island. The book has been decorated with 54 original photographs which make the book well documented and more interesting. The book was printed in 700 copies.

Riječki športski biser — Športsko društvo Primorje 08

Zdenko JAJČEVIĆ
Samobor, Preradovićeve 11/2

UDK 797.200(058.072)

Povodom osamdesete godišnjice osnivanja, Športsko društvo *Primorje 08* iz Rijeke izdalo je monografiju pod nazivom *Victoria Primorje 1908-1998*. Na 250 stranica detaljno je opisana povijest ovog najvećeg

riječkog športskog društva i najstarijeg plivačkog i vaterpolskog kluba u Hrvatskoj, koje kontinuirano djeluje. Ovaj je športski kolektiv već ranije, 1952, 1968. i 1978. godine izdao tri monografije o svom djelovanju.

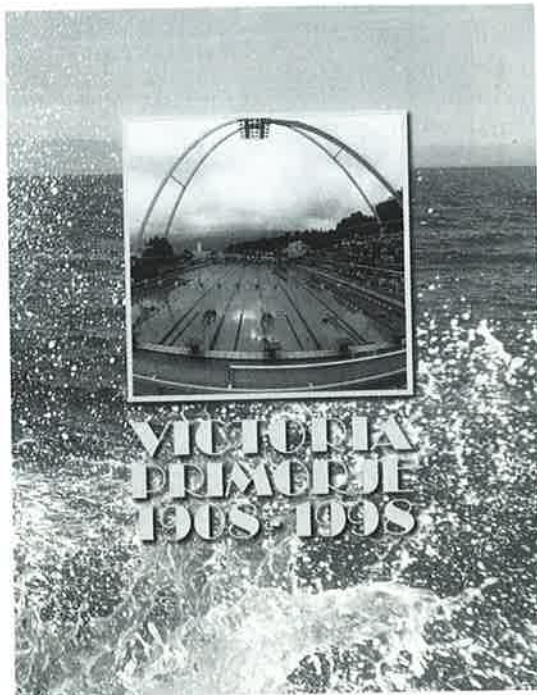
Društvo su 1908. godine osnovali sušački gimnazijalci i dali mu ime starorimske božice pobjede – *Victoria*. Nacionalni karakter *Victorie* očitovao se u izboru klupskih boja. Odabrane su crvena i bijela boja praške *Slavije*. One su ukazivale na borbu za nacionalnu nezavisnost, jer su Česi, tada, u odnošju na Austrougarsku bili u jednakom državno-pravnom položaju kao i Hrvati.

U prvo vrijeme postojala je samo nogometna sekcija, koja je trenirala i odigrala utakmice na Gimnazijskom trgu. Djelatnost kluba ubrzo je prerasla srednjoškolske okvire i on 1910. godine postaje Hrvatski športski klub *Victoria*. Zahvaljujući vrijednim članovima kluba, tijekom 1911. godine, na mjestu tadašnjeg kamenoloma, uređeno je novo nogometno igralište, koje je danas *Stadion Kantrida*. Svečano otvaranje uslijedilo je u proljeće 1912. godine, kada je na *Kantridi* gostovao *I Hrvatski Gradanski športski klub* iz Zagreba. Za nastup na ovoj utakmici momčadi su se doveze ribarskim barkama, kako bi se prolazom kroz grad, izbjegli mogući incidenti s talijanima i mađaronima. Na primjeru djelovanja *Victorie – Primorja*, zorno se vidi koliko se politička događanja reflektiraju na šport. U Rijeci, tom grotlu interesnih previranja stranih sila, bilo je teško sačuvati nacionalnu bit, ali za *Victoriju* nije bilo dileme.

Osnivanje plivačke sekcije, 1. srpnja 1914. godine, ima temeljno značenje za cjelokupnu dalju stručnu orijentaciju rada u društvu. Nakon 1. svjetskog rata u društvu su djelovale sekcije za vaterpolo, hazenu, kuglanje, mačevanje, planinarstvo, atletiku, košarku, boks, tenis i skijanje.

Na ovakav povijesno vjerodostojan način, kao što je prikazan početak djelovanja društva, opisana su i druga razdoblja u kojima se najviše njegovalo plivanje i vaterpolo. Međutim, autor teksta, Srećko Cuculić, nije se ograničio samo na puko nizanje povijesne faktografije, nego je svaki relevantan događaj iz života društva, obogatio nizom zanimljivih opisa i priča, koji tekst čitave knjige čine iznimno zanimljivim. Tako pri opisu prvih utakmica u vaterpolu piše da *igralište nije bilo ograđeno, pa je bio "aut" kad bi lopta udarila u neku od susjednih grotova ili u betonski gat, a i kad bi se izgubila među barkama s kojih je utakmicu pratila i burno navijala oduševljena publika.*

Prilikom objave prijelomnih događaja u društvu, npr. osnivanje plivačke sekcije, autor ih je usporedio s onima iz ostalih dijelova Hrvatske, Europe i svijeta. Tako čitalac dobiva vrijedne odrednice za još bolje razumijevanje teksta: *Što se zbiva u svjetskom plivanju u ovim vremenima hada jedan mali sušački hrvatski klub pokušava "izroniti" na nejasnu prugu svoje budućnosti? Na Olimpijskim igrama u Londonu 1908. na programu su discipline 400m slobodno, 200m preko zapreka i ronjenje, a na Olimpijadi u Stockholmu već nastupaju i žene!*

U knjizi možemo pročitati niz zanimljivih pojedinosti o najboljim športasima ovog riječkog kolektiva. Upoznat ćemo pionira hrvatskog plivanja i vaterpola, Rudija Reša, "all round" športasa Božu Grkinića, "kralja vaterpola" Ivicu Jobo Curtinija, "najboljeg vaterpolo vratara na svijetu" Zdravka Čiru Kovačića i druge. O svakom od njih ispričano je niz prekrasnih priča u vrijeme kad se za boje kluba često nastupalo u nemogućim uvjetima na potpuno amaterskim principima. Igralo se i za prohladnih noći u vodi hladnijoj od 16°C. Za Rudija Reša doznajemo da je plivanje usavršio plivajući svakodnevno do djevojke, od Pećina do Urinja i nazad.

Kod pisanja športskih monografija autori su najčešće u dilemi na koji način objaviti rezultate natjecanja. Najčešće se objavljuju u posebnoj prilogu na kraju knjige. Međutim u ovoj knjizi rezultati su nenametljivo uklopljeni u sam tekst.

Na kraju treba istaknuti izuzetan dizajn monografije. Svaka je stranica mala studija uravnoteženosti i ljepote. Brojne kvalitetne fotografije detaljno su opisane. Najvrednije u knjizi je poruka koja zrači sa stranica ove divot knjige. Proteklo je osamdeset godina, prohujali su brojni događaji, izgrađeni objekti, održana natjecanja, proslavljene pobjede i prežaljeni porazi. Pobjede ili porazi, to na kraju i nije važno, bitno je da su sva ta događanja oplemenila sudionike tih zbivanja, što je i pravi smisao športa.

Vrijednim športskim djelatnicima *Primorja 08* čestitamo na ovom izdanju, koje može biti uzor onima koji se upuštaju u sličan pothvat.

"Primorje 08" is a Sports Pearl of the Town of Rijeka

On the occasion of the 80th anniversary of *Primorje 08* Sports Club of Rijeka a monograph called *Victoria Primorje 1908-1998* was published. *Victoria* was formed by the Sušak secondary school students in 1908. Later the name *Victoria* was changed into *Primorje*. The history of the sports club has been closely connected with the history of the town.